

Natalia Grochowska

POJĘCIE ŚWIADKA W KANONICZNYM I POLSKIM POSTĘPOWANIU KARNYM

Świadek stanowi istotne osobowe źródło dowodowe zarówno w kanonicznym postępowaniu karnym, jak i w polskim postępowaniu karnym. Celem niniejszego artykułu jest wykazanie podobieństw i różnic w tym zakresie w dwóch porządkach prawnych.

1. POJĘCIE ŚWIADKA W PRAWIE KANONICZNYM

Na początku niniejszego opracowania należy wskazać, że część IV Księgi VII Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ pt. „Proces karny” nie reguluje wszystkich kwestii związanych z przeprowadzeniem kanonicznego procesu karnego. Zgodnie z kan. 1728 § 1 do kanonicznego postępowania karnego stosuje się także przepisy ogólne dotyczące procesu sądowego oraz przepisy dotyczące zwyczajnego procesu spornego, o ile nie stoją one w sprzeczności z naturą spraw karnych [Woestman 2000, 173; Pawluk 2016, 375]. Wobec powyższego, niniejsze opracowanie dotyczyć będzie za-

MGR LIC. NATALIA GROCHOWSKA – doktorant, Katedra Kanonicznego Prawa Karnego, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adres do korespondencji: ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; e-mail: natkajaniccka@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3106-0335>

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu*, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

gadnień odnoszących się do świadków, przewidzianych w kanonach traktujących o procesie spornym.

Świadkiem *sensu largo* jest osoba, która na podstawie własnych spostrzeżeń może udzielić informacji dotyczących jakiegoś zdarzenia bądź jest to osoba obecna przy sporządzaniu lub dokonywaniu jakiegoś aktu prawnego. Natomiast świadkiem *sensu stricto* w znaczeniu procesowym jest osoba, która może udzielić sądowi obiektywnych informacji dotyczących faktów lub okoliczności, umożliwiających sądowi rozstrzygnięcie sprawy [tamże, 260; Sztuchmiller 2009, 183].

Prawo kanoniczne wyróżnia kilka kategorii świadków. Świadców mogą być zwykli lub kwalifikowani. Świadcami kwalifikowanymi są osoby pełniące funkcje urzędowe, składające zeznania w związku ze sprawowanym przez siebie urzędem i w związku z łączącymi się z tym obowiązkami. Natomiast świadkiem zwykłym jest osoba prywatna, inna niż świadek urzędowy. Ponadto, można także wyróżnić świadków bezpośrednich i pośrednich. Świadcami bezpośrednimi są osoby, które składają zeznania w związku z własnymi spostrzeżeniami, gdyż widzieli oni pewne zdarzenia lub usłyszeli pewne słowa, które stanowią przedmiot zainteresowania sędziego. A świadkami pośrednimi są osoby, które składają zeznania w związku z faktami, o których dowiedzieli się od innych osób. Można także wyróżnić świadków zgodnych i odosobnionych. Przez świadków zgodnych należy rozumieć świadków, którzy zeznają zgodnie z pozostałymi, natomiast świadkami odosobnionymi są świadkowie, których zeznania są sprzeczne z pozostałymi lub odrębne w stosunku do pozostałych. Prawo kanoniczne wyróżnia także świadków merytorycznych i poręczycieli. Poręczycielami są osoby, które jedynie zaświadcniają o uczciwości i wiarygodności stron. Natomiast świadkami merytorycznymi są osoby, których zeznania dotyczą bezpośrednio faktów związanych ze sprawą. Można także wyróżnić świadków zaprzysiężonych, którzy złożyli stosowną przysięgę oraz świadków niezaprzysiężonych. Ponadto, świadkowie mogą być także wiarygodni lub podejrzani. Świadców wiarygodni są to tacy świadkowie, którzy są godni zaufania ze względu na przymioty osobiste, natomiast świadków podejrzanych cechuje m.in. wrogie nastawienie w stosunku do stron. Prawo kanoniczne wyróżnia także świadków powołanych z urzędu lub przez strony [Pawluk 2016, 261].

Zgodnie z kan. 1547, dowód z zeznań świadków jest dopuszczalny we wszystkich sprawach [Sztafrowski 1986, 387]. Takie podejście ustawodawcy kanonicznego wynika z faktu, iż każdy zdrowy i normalny człowiek po-

siada zdolność do postrzegania i zapamiętywania otaczającej go rzeczywistości, a co za tym idzie, jest zdolny do odtworzenia wcześniej poznanych faktów, zjawisk i okoliczności w formie informacji. Jeśli zachodzą okoliczności zmniejszające lub wykluczające możliwości percepcji człowieka, to tym samym zmniejsza się wartość dowodowa zeznań świadka [Pawluk 2016, 261].

Każdy może występować w charakterze świadka, o ile prawo mu tego nie zabrania całkowicie lub częściowo (kan. 1549). Każdy może być świadkiem, o ile ma zdolność do percepcji rzeczywistości i wyrażania zapamiętanych spostrzeżeń. Ustawodawca w KPK/83 wprowadza pewne ograniczenia w stosunku do niektórych osób w odniesieniu do możliwości składania przez nich zeznań w charakterze świadka, co jest podyktowane przede wszystkim względami etycznymi i moralnymi. Świadcami nie powinni być małoletni, którzy nie ukończyli 14. roku życia oraz osoby upośledzone umysłowo. Jednakże zgodnie z kan. 1550 § 1 istnieje możliwość przesłuchania tych osób w drodze wyjątku na mocy dekretu sędziego, który powinien być właściwie uzasadniony. Takie ograniczenie w stosunku do małoletnich wynika z faktu, iż ich zdolności psychofizyczne mogą budzić wątpliwości, jako że niektórzy mogą być podatni na różne sugestie lub mogą mieć skłonność do koloryzowania rzeczywistości. Ponadto, co bardziej istotne, przesłuchiwanie ich w sądzie w charakterze świadka może wywołać u nich negatywne skutki natury psychicznej, tym bardziej, gdy ich zeznania dotyczą osób dla nich najbliższych, takich jak matka czy ojciec. Sędzia może wyjątkowo przesłuchać taką osobę, jeśli zeznania takiego świadka są niezbędne dla toczącego się postępowania. W takim przypadku należy dostosować sposób przesłuchania do stopnia rozwoju przesłuchiwanego [Wrenn 2000, 1681]. Analogicznie należy postępować z osobami upośledzonymi umysłowo. Co do zasady nie powinny być one przesłuchiwane w charakterze świadków, jednakże, jeśli sędzia uzna to za konieczne, może na mocy dekretu wezwać je na świadków. Sędzia, jeśli uzna to za potrzebne, może także dodatkowo powołać w takim przypadku biegłego, który może pomóc mu w ocenie stanu rozwoju umysłowego świadka, a także w ocenie jego zeznań [Pawluk 2016, 264].

Ustawodawca w kan. 1550 wymienia dwie kategorie świadków niezdolnych do złożenia zeznań w sądzie. Do pierwszej kategorii należy zaliczyć strony toczącego się postępowania, ich pełnomocników oraz wszystkich innych, którzy w tej sprawie pomagali stronom. Natomiast drugą kategorię stanowią kapłani w odniesieniu do materii poznanej w czasie spowiedzi

sakramentalnej. Z treści cytowanego kanonu nie wynika, że kapłan jest całkowicie niezdolny do występowania w procesie w charakterze świadka, a jedynie że jest niezdolny do złożenia zeznań w odniesieniu do faktów poznanych na spowiedzi, nawet jeśli prosiłby go o to sam penitent [Wrenn 2000, 1681]. Wszystkie ewentualne zeznania spowiednika w tej materii nie posiadają żadnej wartości dowodowej i prawnej [Zubert 2001, 737]. Ponadto, zgodnie z kan. 1550 § 2 niezdolność ta została rozciągnięta także na inne osoby, które nie są spowiednikami, ale weszły w posiadanie informacji ze spowiedzi w sposób pośredni, tj. osoby które zobowiązane są do zachowania sekretu spowiedzi. Również przesłuchanie tych osób w roli świadków pomimo zakazu wynikającego z kan. 1550 § 2, skutkuje nieważnością aktu sądowego, a w konsekwencji także nieważnością samego wyroku [Pawluk 2016, 268; Sztafrowski 1986, 391].

1.1. Przesłuchanie

Zgodnie z kan. 1556 świadek zostaje wezwany na przesłuchanie w drodze dekretu sędziowskiego, w którym sędzia wskazuje miejsce, dzień i godzinę przesłuchania [Sztuchmiller 2009, 184]. Zeznania świadka zostają włączone do materiału dowodowego dopiero wtedy, gdy świadek zostanie prawidłowo wezwany i złoży zeznania. Brak wezwania danej osoby dekretem do stawiennictwa w charakterze świadka powoduje, że nawet gdyby złożyła ona zeznania, nie można byłoby ich uznać za materiał dowodowy. Zgodnie z kan. 1557 świadek, który został prawidłowo wezwany powinien się stawić lub powinien powiadomić sędziego o przyczynie swojego niestawiennictwa [Del Amo 2011, 1172; Pawluk 2016, 270].

Sędzia powinien przesłuchać świadka w siedzibie trybunału, chyba że w konkretnej sprawie postanowiłby co innego. Co do zasady miejscem przesłuchania sądowego jest siedziba trybunału. Reguła ta nie ma charakteru bezwzględnego i doznaje pewnych wyjątków. Sędzia może wyznaczyć inne miejsce przesłuchania, jeśli będzie zachodziła taka potrzeba [Lempa 2013, 98]. Istnieją również takie kategorie osób, które mogą same wybrać miejsce przesłuchania. Do takich osób należy zaliczyć zgodnie z kan. 1558 § 2: kardynałów, patriarchów, biskupów oraz tych, którzy na podstawie prawa partykularnego mają prawo wyboru miejsca przesłuchania. Ponadto, sędzia może wyznaczyć inne miejsce przesłuchania dla takich świadków, którzy nie mogą się stawić w siedzibie trybunału lub będzie to dla nich znacznie utrudnione ze względu na odległość, chorobę albo inną, rów-

nie istotną przeszkodę [Sztymiler 2009, 185]. Świadek mieszkający na terenie danej diecezji, ale w miejscu odległym od siedziby trybunału, może zostać przesłuchany np. w kancelarii parafialnej swojego miejsca zamieszkania. Natomiast, w przypadku świadków mieszkających poza diecezją sądu wzywającego, przesłuchania z reguły dokonuje trybunał miejsca zamieszkania świadka jako sąd wezwany na mocy kan. 1418. Sąd wezwany może dokonać przesłuchania albo we własnej siedzibie, albo w miejscu dogodnym dla świadka ilekroć uzasadniają to okoliczności. Ponadto, istnieje także możliwość, by sędzia trybunału wzywającego udał się do innej diecezji w celu przesłuchania świadka, jednakże w takich przypadkach konieczne jest uzyskanie zgody biskupa diecezjalnego miejsca przesłuchania [Del Amo 2011, 1173; Pawluk 2016, 269; Szafrowski 1986, 392].

Podczas przesłuchania świadka nie mogą być obecne strony toczącego się postępowania, chyba że w konkretnej sprawie sędzia zadecyduje co innego, uznając obecność stron za konieczną [Lempa 2013, 99]. Przyjęcie zasady, że strony nie mogą uczestniczyć w przesłuchaniu świadka ma na celu zapewnienie właściwego przebiegu przesłuchania i chęć uniknięcia takich sytuacji, gdy strona utrudnia przesłuchanie lub stara się wpłynąć na świadka w jakikolwiek sposób. W przesłuchaniu może uczestniczyć przedstawiciel strony, który może bronić jej interesów, a także strona ma prawo do zapoznania się z zeznaniami świadka, gdy tylko zostaną one opublikowane w aktach sprawy. Przy przesłuchaniu mogą być obecne następujące osoby: rzecznik sprawiedliwości, a także adwokat lub pełnomocnik, chyba że sędzia postanowi co innego [Pawluk 2016, 268; Wrenn 2000, 1684; Miziński 2016, 96]. Każdy świadek powinien być przesłuchany osobno i pojedynczo. Ponadto, sędzia powinien zadbać o to, by świadkowie nie mieli możliwości wzajemnego informowania się o treści złożonych zeznań.

Przesłuchanie świadka jest przeprowadzane przez sędziego, jego delegata lub sędziego audytora. Każdej z tych osób powinien zawsze towarzyszyć notariusz. Gdyby inne osoby obecne na przesłuchaniu chciały zadać świadkowi jakieś pytanie, to mogą tego dokonać wyłącznie za pośrednictwem sędziego przesłuchującego, chyba że prawo partykularne stanowi co innego.

Sędzia przesłuchując świadka powinien na początku sprawdzić jego tożsamość, a następnie przypomnieć mu o obowiązku mówienia prawdy zgodnie z kan. 1562 § 1 [tamże, 87]. W sprawach dotyczących dobra publicznego sędzia może również zażądać od świadka złożenia przysięgi lub przyrzeczenia. Następnie sędzia zadaje ogólne pytania dotyczące świadka,

a także pyta o jego stosunek do stron. Główną część przesłuchania stanowią szczegółowe pytania dotyczące rozpatrywanej sprawy, mające na celu odkrycie istotnych faktów dla jej rozstrzygnięcia. Prowadząc przesłuchanie sędzia powinien wypytać świadka również o źródło jego wiedzy. Zadawane przez sędziego pytania powinny być krótkie i powinny dotyczyć pojedynczych kwestii. Sędzia powinien dostosować pytania i sposób ich zadawania do stopnia rozwoju umysłowego świadka i do jego mentalności [Kazimierski 2015, 427; Lempa 2013, 98].

Świadek składa zeznania w formie ustnej. Natomiast świadkowie głusi bądź niemi składają zeznania w języku gestu w obecności biegłego tłumacza lub – jeśli jest to możliwe – w formie pisemnej. Zeznania świadka są szczegółowo zapisywane w protokole przesłuchania przez notariusza, którego obecność na przesłuchaniu jest obowiązkowa. Istnieje także możliwość nagrywania zeznań świadka przy pomocy urządzeń technicznych, jednakże nie zwalnia to notariusza ze spisania tych zeznań do protokołu już po samym przesłuchaniu. Po zakończeniu przesłuchania należy świadkowi odczytać jego zeznania, które zostały zapisane przez notariusza albo odtworzyć nagranie z jego zeznań, by miał on możliwość uzupełnienia lub poprawienia uprzednio złożonych zeznań. Wszelkie uzupełnienia i sprostowania umieszcza się na końcu protokołu. Protokół z zeznań świadka powinien zostać podpisany zarówno przez zeznającego, jak i przez notariusza oraz sędziego, jako przeprowadzającego czynność procesową [Pawluk 2016, 269]. Co do zasady świadek powinien być przesłuchiwany jednorazowo. Jednakże zgodnie z kan. 1570 świadek może zostać przesłuchany ponownie na wniosek strony lub z urzędu, jeśli, sędzia uzna to za niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy i jeśli nie zachodzi ryzyko zmywu lub przekupstwa świadka [Sztafrowski 1986, 393; Kazimierski 2015, 428; Wrenn 2000, 1688].

Istotną kwestią związaną z przesłuchaniem świadków są świadectwa kwalifikacyjne, o które zgodnie z kan. 1572 może prosić sędzia w razie potrzeby. Takie świadectwa są wystawiane przez proboszcza lub duszpastora świadka. Świadectwa kwalifikacyjne zawierają trzy rodzaje pytań, tj. o religijność, moralność i prawdomówność danej osoby. Odpowiedzi na pytania powinny być udzielane zgodnie z najlepszą wiedzą kapłana i w sposób wyczerpujący. Świadectwa kwalifikacyjne mają doniosłe znaczenie, gdyż sędzia wydając wyrok bierze pod uwagę ich treść [Sztafrowski 1986, 388; Witkowski 2014, 103; Gręźlikowski 2010, 96].

1.2. Konfrontacja

Ustawodawca w KPK/83 wyróżnia jedną szczególną formę przesłuchania, tj. konfrontację. Zgodnie z kan. 1560 § 2, jeśli zeznania świadków byłyby ze sobą sprzeczne w odniesieniu do kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, sędzia może zdecydować o przeprowadzeniu konfrontacji [Lempa 2013, 99]. Oprócz świadków istnieje także możliwość konfrontowania świadków ze stronami. Konfrontacja jest przeprowadzana tylko wtedy, gdy w inny sposób nie można rozstrzygnąć zaistniałych sprzeczności. Konfrontacja powinna być przeprowadzona w umiejętny sposób, tak, aby nie doprowadzać do kłótni i gorszących scen pomiędzy konfrontowanymi [Czaja 2010, 220]. W czasie konfrontacji sędzia zadaje szczegółowe pytania konfrontowanym, którzy odpowiadają na nie po kolei [Kazimierski 2015, 425]. Przebieg konfrontacji należy starannie zaprotokołować.

2. POJĘCIE ŚWIADKA W POLSKIM POSTĘPOWANIU KARNYM

Ustawodawca w *Kodeksie postępowania karnego*² nie podaje wprost definicji świadka, stanowiąc w art. 177, że każda osoba, która została wezwana w charakterze świadka, ma obowiązek stawienia i złożenia zeznań. W polskim postępowaniu karnym możemy wyróżnić dwa określenia świadka, tj. świadek w znaczeniu faktycznym i świadek w znaczeniu procesowym. W znaczeniu faktycznym świadkiem jest osoba, która była obecna przy pewnym zdarzeniu, dlatego posiada informacje na jego temat i może je przekazać [Stańda 1976, 5-14; Grzegorzczak 1998, 48-49; Wiliński 2003, 23-33; Garbele 2010, 156; Kruszyński 2015, 43]. O świadku w takim znaczeniu stanowi art. 40 § 1 pkt 5 dotyczący wyłączenia sędziego, który był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1960 r.³ i uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 1961 r.⁴ pojęcia świadka w sprawie i świadka czynu nie są tożsame. Świadkiem czynu jest taka osoba, która dokonała pewnych spostrze-

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks postępowania karnego*, Dz. U. z 2018 r., poz. 1987 z późn. zm. [dalej cyt.: k.p.k.].

³ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1960 r., sygn. akt VI Ko 61/60, OSNPG 1960, nr 3, poz. 49, s. 12.

⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 1961 r., sygn. akt VI Ko 37/60, OSNPG 1961, nr 7, poz. 99, s. 3-5.

zeń w oparciu o swoje zmysły, z uwagi na fakt, iż była obecna przy popełnianiu przez oskarżonego czynu zabronionego w całości lub w części. Tym samym świadkiem czynu nie może być świadek ze słuchu. Natomiast w ujęciu procesowym świadkiem jest osoba, która została wezwana do złożenia zeznań przed organem procesowym i stawiała się przed nim z własnej woli lub na jego żądanie. Świadkiem może być także taka osoba, która sama postanawia się zgłosić do organu procesowego w celu złożenia zeznań, mimo że nie była wcześniej wezwana [Marszał, Stachowiak, i Zgryzek 2003, 76]. Źródłem dowodowym w postępowaniu karnym może być jedynie świadek w ujęciu procesowym [Garbele 2010, 156]. Świadkiem może być tylko osoba fizyczna, która posiada zdolność do rejestrowania, zapamiętywania i odtwarzania własnych spostrzeżeń.

2.1. Przesłuchanie

Zeznania świadka są najczęściej wykorzystywanym środkiem dowodowym na etapie postępowania sądowego. Przedmiotem zeznań jest ogół faktów i okoliczności stanowiących przedmiot danego postępowania. Formalne odebranie zeznań od świadka następuje w czasie przesłuchania. Świadek może zazwyczaj składać zeznania w formie ustnej. Jeśli świadek jest głuchy lub niemy, może złożyć zeznania przy pomocy języka gestu. W takim przesłuchaniu bierze udział także tłumacz, który jest biegłym z zakresu daktylogii. Gdyby zaistniały wątpliwości co do stanu psychicznego świadka, jego rozwoju umysłowego lub zdolności percepcji i odtwarzania własnych spostrzeżeń, to zgodnie z art. 192 § 2 organ procesowy może zarządzić przesłuchanie w obecności biegłego psychologa lub lekarza.

Świadek może łączyć różne role procesowe, natomiast nie dotyczy to roli podejrzanego lub oskarżonego. Wyjątek może stanowić sytuacja, gdy postępowanie przeciwko współoskarżonemu zostało wyłączone do postępowania odrębnego, a okoliczności, z powodu których świadek został powołany, nie są związane z zarzucanym mu czynem [Olszewski 2013, 51]. Ponadto, zgodnie z art. 196 § 1 osoba powołana w charakterze świadka nie może równocześnie zostać powołana w charakterze biegłego. Podobne ograniczenie dotyczy specjalistów, którzy byli świadkami czynu. Natomiast, zgodnie z art. 206 § 2 mogą oni zostać wezwani w charakterze świadka na okoliczność spostrzeżeń poczynionych w czasie przeprowadzania czynności technicznych. Gdyby biegły sądowy był świadkiem czynu, to może także złożyć zeznania jako świadek-biegły. W takim przypadku będzie miał status pro-

cesowy świadka. W charakterze świadka może wystąpić również osoba będąca stroną toczącego się postępowania, tj. oskarżyciel prywatny oraz oskarżyciel posiłkowy [Kmieciak 2005, 172].

Odebranie zeznań od świadka następuje w czasie przesłuchania. Przesłuchanie składa się z następujących etapów: czynności wstępne, odebranie przyrzeczenia, przesłuchanie świadka co do jego danych osobowych, pouczenie świadka o przysługujących mu uprawnieniach oraz przesłuchanie właściwe, na które składa się faza spontanicznej wypowiedzi świadka oraz faza indagacyjna. Każde przesłuchanie rozpoczyna się od części wstępnej, w czasie której organ procesowy ustala dane osobowe świadka oraz pyta świadka, czy wcześniej był karany za składanie fałszywych zeznań oraz o to, jaki jest jego stosunek do stron postępowania. Organ procesowy poucza także świadka o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Brak takiego pouczenia może skutkować niemożnością pociągnięcia świadka do odpowiedzialności na podstawie art. 233 § 2 *Kodeksu karnego*⁵. Następnie sąd lub sędzia wyznaczony może odebrać od świadka przyrzeczenie. Przyrzeczenie może zostać odebrane wyłączenie przez sędziego. Istnieje możliwość odstąpienia od odbierania przyrzeczenia za zgodą obecnych na rozprawie stron. Zgodnie z art. 189 przyrzeczenia nie odbiera się od małoletnich, którzy nie ukończyli 17. roku życia, od świadków, wobec których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że nie są oni w stanie rozpoznać znaczenia przyrzeczenia, od świadków skazanych prawomocnym wyrokiem sądu za składanie fałszywych zeznań oraz od podejrzanych o popełnienie przestępstwa będącego przedmiotem postępowania lub pozostającego z nim w ścisłym związku, lub gdy za to przestępstwo świadek został skazany [Grzegorzczak 2015, 675; Kurowski 2016; Paprzycki 2016; Grzeszczyk 2014]. Kolejnym etapem jest przesłuchanie świadka na temat jego danych osobowych. W zależności od tego, jaka jest rola świadka w toczącym się postępowaniu, może zaistnieć konieczność pouczenia go o przysługujących mu uprawnieniach, takich jak: prawo do odmowy złożenia zeznań, prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie lub prawo do żądania przesłuchania z wyłączeniem jawności [Waltoś i Hofmański 2013, 379]. Ostatnią fazą przesłuchania jest przesłuchanie właściwe. Ten etap składa się z dwóch części, tj. spontaniczna wypowiedź świadka i indagacja. Zazwyczaj spontaniczna wypowiedź świadka rozpoczyna się od ogólnego pytania organu procesowego, co świadkowi jest wiadome w danej sprawie.

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny*, Dz. U. z 2018 r., poz. 1600 z późn. zm. [Waltoś i Hofmański 2013, 378].

Na tym etapie organ procesowy nie powinien przerywać świadkowi jego wypowiedzi, chyba że świadek przestałby wypowiadać się na temat i mówiłby o okolicznościach nieistotnych dla sprawy. W takim przypadku organ procesowy może zwrócić mu uwagę. Swobodna wypowiedź świadka jest więc ograniczona przez te czynności prawne. Na etapie postępowania sądowego prawo do zadawania pytań świadkowi przysługuje sądowi, stronom, pełnomocnikom, obrońcy i biegłym.

Co do zasady przesłuchanie powinno odbywać się w siedzibie organu procesowego, przed którym toczy się postępowanie. Jeśli z powodu choroby, kalectwa lub innej trwałej przeszkody, świadek nie może stawić się w siedzibie organu procesowego, to zgodnie z art. 177 § 2 istnieje możliwość przesłuchania takiego świadka w miejscu jego pobytu. W takiej sytuacji zostaje wyznaczony sędzia do przeprowadzenia tej czynności lub sąd wezwany (art. 396 § 2). Ponadto, zgodnie z art. 177 § 1 istnieje także możliwość przesłuchania świadka na odległość przy użyciu środków technicznych.

Polski ustawodawca w k.p.k. przewiduje także szczególne formy przesłuchania. Można do nich zaliczyć: konfrontację (art. 172), okazanie (art. 173) i przesłuchanie w trakcie czynności oględzin lub eksperymentu (art. 212).

2.2. Konfrontacja

Ustawodawca w k.p.k. nie podaje wprost definicji konfrontacji, ogranicza się jedynie do wskazania jej celu, którym jest wyjaśnienie zaistniałych sprzeczności w relacjach osób przesłuchiowanych [Orkiszewska 2016, 30]. Konfrontacja jest to szczególna forma przesłuchania mająca na celu wyjaśnienie sprzeczności, które pojawiły się w zeznaniach wcześniej przesłuchiowanych osób. Możemy wyróżnić dwa rodzaje konfrontacji, tj. pośrednia i bezpośrednia, z czego tylko konfrontacja bezpośrednia została wprost przewidziana w k.p.k. Konfrontacja pośrednia polega na tym, że organ procesowy w czasie przesłuchania odczytuje przesłuchiwanemu fragmenty zeznań innej osoby. Natomiast w czasie konfrontacji bezpośredniej organ procesowy dokonuje jednoczesnego przesłuchania dwóch osób, które są sobie przeciwstawiane [Kurowski 2016; Grzegorzczak 2015, 589; Kmieciak 2005, 174].

Zgodnie z art. 172 k.p.k. osoby przesłuchiwane mogą być konfrontowane w celu wyjaśnienia sprzeczności. Z treści tego przepisu można wypro-

wadzić podstawowe przesłanki tej czynności procesowej. Po pierwsze, wskazuje na podmioty, które mogą być konfrontowane – osoby przesłuchiwane w postępowaniu. Po drugie, konfrontacja może być przeprowadzona, gdy w źródłach dowodowych pojawiły się sprzeczności. I po trzecie, konfrontacja ma na celu wyjaśnienie tych sprzeczności. Jest to czynność procesowa o charakterze wtórnym, gdyż jest to kolejne przesłuchanie osób konfrontowanych [Żylińska 2013, 154]. Konfrontacja ma charakter złożony, gdyż z jednej strony ma na celu eliminowanie sprzeczności istniejących w zeznaniach osób przesłuchiwanych, zaś z drugiej strony jest to środek, przy pomocy którego organ procesowy może odkryć prawdę [Wojtasik 2003, 35]. Nie ma ona charakteru obligatoryjnego, za każdym razem, gdy pojawią się wątpliwości, dlatego też decyzję o jej przeprowadzeniu podejmuje zawsze organ procesowy [Orkiszewska 2016, 50].

Ustawodawca w art. 172 w odniesieniu do podmiotów konfrontacji używa pojęcia „osoby przesłuchiwane”, w związku z tym konfrontowana może być każda osoba będąca osobowym źródłem dowodowym, tj. świadkowie, oskarżeni, biegli i specjaliści. Wyżej wymieniony przepis nie ogranicza w żaden sposób możliwości konfrontowania ze sobą osobowych źródeł dowodowych różnego rodzaju. W związku z tym dopuszczalne jest nie tylko konfrontowanie świadków między sobą, ale także konfrontowanie świadka z oskarżonym. Z uwagi na fakt, iż dowód z opinii biegłego jest odrębnym źródłem dowodowym, wydaje się niedopuszczalne konfrontowanie biegłego np. z oskarżonym lub świadkiem. Natomiast istnieje możliwość konfrontowania ze sobą dwóch biegłych, jeśli zachodzą jakieś sprzeczności pomiędzy ich opiniami. Możliwe jest również konfrontowanie świadka i oskarżonego. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1999 r.⁶ podmiotem, który nie może brać udziału w konfrontacji jest świadek anonimowy. Wynika to przede wszystkim z istoty samej instytucji świadka *incognito* i obawy, że w czasie konfrontacji mogłoby dojść do deanonimizacji świadka. Konfrontacja świadka anonimowego jest niedopuszczalna zarówno wtedy, gdy miałyby dotyczyć dwóch świadków *incognito*, jak i wtedy, gdy świadek *incognito* miałby być tylko jedną z kilku osób konfrontowanych. Natomiast, gdyby na dalszym etapie postępowania doszło do odtajnienia świadka, konfrontacja staje się dopuszczalna nawet w odniesieniu do wcześniej złożonych zeznań. Ustawodawca w art. 172 nie podaje żadnego ograniczenia co do liczby osób mogących wziąć udział w konfrontacji.

⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1999 r., sygn. akt IV KKN 542/98, „Prokuratura i Prawo” 11-12 (1999), poz. 7.

W związku z tym można przyjąć, że w konfrontacji muszą wziąć udział co najmniej dwie osoby, natomiast górna granica nie została w żaden sposób określona [Stefański i Zabłocki 2003, 761; Kurowski 2016; Grzegorzczak 2015, 89; Kmiecik 2005, 174; Sakowicz 2016, 469; Paprzycki 2016; Grzeszczyk 2014; Hofmański 2011, 965]. Nie istnieją żadne przesłanki wykluczające przeprowadzenie konfrontacji z udziałem świadka koronnego [Żylińska 2013, 157]. Możliwe jest również przeprowadzenie konfrontacji z udziałem osoby małoletniej. Jednakże w przypadku małoletnich poniżej 15. roku życia zgodnie z art. 171 § 3 w czynności powinien uczestniczyć przedstawiciel ustawowy lub opiekun faktyczny małoletniego, chyba że dobro toczącego się postępowania stoi temu na przeszkodzie.

2.3. Okazanie

Okazanie jest to szczególna forma przesłuchania mająca na celu rozpoznanie. Jest to czynność zarówno procesowa, jak i kryminalistyczna, która polega na przedstawieniu danej osobie pewnej grupy przedmiotów, tak by mogła ona stwierdzić czy z którymkolwiek z przedstawionych przedmiotów już kiedyś miała styczność. Przedmiotem okazania może być: wizerunek, osoba, rzecz, zwłoki, miejsce, fotogram lub dokument. Okazanie może być dokonane bezpośrednio lub pośrednio. Z okazaniem bezpośrednim mamy do czynienia, gdy świadkowi jest okazywana dana rzecz w oryginale, np. gdy świadkowi przedstawiono „fizycznie” określony przedmiot bądź gdy zabrano go w konkretne miejsce. Natomiast okazanie pośrednie polega na przedstawieniu zdjęcia bądź wizerunku przedmiotu okazania [Hanausek 2005, 237].

Czynność okazania polega na przedstawieniu osobie przesłuchiwanej rzeczy, wizerunku lub innej osoby. Świadek odpowiada na pytanie, czy rozpoznaje daną rzecz, osobę lub wizerunek, czy już wcześniej go widział lub czy widział ją w czasie, gdy zostało popełnione przestępstwo. Jeśli świadek odpowie na tak postawione pytanie w sposób twierdzący, organ przeprowadzający przesłuchanie powinien upewnić się, że świadek miał już wcześniej styczność z daną rzeczą bądź osobą i dowiedzieć się, jakie cechy tej osoby lub rzeczy spowodowały, że dokonał rozpoznania. Świadkowi okazywane są co najmniej cztery rzeczy lub osoby. Samo okazanie powinno być poprzedzone szczegółowym przesłuchaniem dotyczącym cech charakterystycznych danej rzeczy lub osoby. Zgodnie z art. 173 § 3, jeśli zachodzi

taka potrzeba okazanie może odbywać się z wyłączeniem możliwości rozpoznania osoby przesłuchiwanej przez osobę rozpoznawaną [tamże].

Okazanie zostało bardzo lakonicznie uregulowane w k.p.k., jednakże doktryna i orzecznictwo wypracowały najważniejsze zasady przeprowadzania tej czynności. Po pierwsze, okazanie powinno być przeprowadzone w grupie co najmniej czterech osób lub rzeczy [Stefański i Zabłocki 2003, 765]. W celu wyeliminowania ewentualnej sugestii osoby podlegające okazaniu powinny charakteryzować się podobnymi cechami, takimi jak: ubiór, wzrost, postura, itp. Osobami okazywanymi nie mogą być ani osoby znane rozpoznającemu ani funkcjonariusze policji. Organ przeprowadzający okazanie powinien zadbać o to, by osoba okazywana wyglądała tak, jak w czasie zdarzenia, którego dotyczy postępowanie, o ile jest to możliwe. Co do zasady okazanie powinno mieć charakter jawny, jednakże istnieje możliwość przeprowadzenia tej czynności w sposób tajny, tj. uniemożliwiający okazywanemu poznanie tożsamości rozpoznającego. Ponadto, w przypadku okazywania kilku osób należy dokonać tylu okazań, ile jest osób okazywanych, zmieniając przy tym osoby przybrane przy każdym kolejnym okazaniu [Kmieciak 2005, 175].

2.4. Przesłuchanie w czasie czynności oględzin lub eksperymentu

Zgodnie z art. 212 istnieje możliwość przeprowadzenia przesłuchania w czasie oględzin lub eksperymentu procesowego. Konieczność przeprowadzenia tego typu przesłuchania może wynikać z okoliczności danej sprawy. Przesłuchiwani w warunkach art. 212 mogą być zarówno świadkowie, jak i biegli czy podejrzani. Z przesłuchania w czasie oględzin nie sporządza się oddzielnego protokołu, przesłuchanie jest wpisywane do protokołu czynności głównej, którą są w tym przypadku oględziny lub eksperyment [Steinborn 2016; Kurowski 2016].

ZAKOŃCZENIE

Świadek stanowi istotne osobowe źródło dowodowe zarówno w polskim prawie karnym, jak i prawie kanonicznym. Dowód zeznań świadka jest jednym z najczęściej wykorzystywanych dowodów w tych porządkach. Samo pojęcie świadka, jego prawa i obowiązki oraz poszczególne kategorie świadków w polskim postępowaniu karnym i w prawie kanonicznym nie

są tożsame. Ustawodawca w k.p.k. wyróżnia dwa pojęcia świadka, tj. w znaczeniu faktycznym – posługując się pojęciem świadka czynu i w znaczeniu procesowym – w odniesieniu do osoby wezwanej do złożenia zeznań przed organem procesowym i która stawiała się przed nim z własnej woli lub na jego żądanie. Terminy te są obce dla prawa kanonicznego, które posługuje się pojęciem świadek *sensu stricto* i świadek *sensu largo*. Pojęcia te nie są tożsame ani z pojęciem świadka czynu, ani z pojęciem świadka w znaczeniu procesowym. Ponadto, ustawodawca w KPK/83 nie przewiduje szczególnych form przesłuchania, takich jak: okazanie czy przesłuchanie przy okazji oględzin lub eksperymentu, jak to ma miejsce w k.p.k.

Prawa i obowiązki świadka w polskim postępowaniu karnym są zdecydowanie bardziej rozbudowane w stosunku do praw i obowiązków świadka w prawie kanonicznym. Ustawodawca kościelny przewiduje znacznie mniej praw i obowiązków świadka, niż polski. W KPK/83 przewiduje obowiązek stawienia się, obowiązek mówienia prawdy, prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie oraz prawo do zwrotu poniesionych kosztów. Wszystkie te prawa i obowiązki są analogiczne do praw i obowiązków świadka wymienionych w k.p.k. Polski ustawodawca przewidział jeszcze następujące prawa i obowiązki: obowiązek stawienia się, obowiązek złożenia zeznań, obowiązek złożenia przyrzeczenia, obowiązek poddania się badaniom i oględzinom, prawo do odmowy złożenia zeznań, prawo do zwolnienia od zeznawania, prawo do żądania przesłuchania z wyłączeniem jawności stron. Biorąc pod uwagę tak liczne prawa i obowiązki świadka w polskim postępowaniu karnym, pojawia się pytanie: czy istnieje możliwość zaczerpnięcia niektórych z nich do prawa kanonicznego? Wydaje się, że odpowiedź powinna być twierdząca, w szczególności w odniesieniu do takich obowiązków, jak: obowiązek poddania się oględzinom i badaniom czy obowiązek złożenia zeznań, gdyż wprowadzenie takich regulacji mogłoby mieć istotny wpływ dla rozstrzygnięcia wielu spraw.

Analizując prawa i obowiązki świadków w polskim postępowaniu karnym i w prawie kanonicznym warto także zwrócić uwagę na kwestię tajemnicy spowiedzi, która jest związana bezpośrednio z obowiązkiem złożenia zeznań w polskim postępowaniu karnym. Tajemnica spowiedzi podlega ochronie nie tylko w prawie kanonicznym, ale także w polskim prawie karnym. Tajemnica spowiedzi w prawie kanonicznym ma charakter bezwzględny, tym samym nie istnieje żaden podmiot upoważniony do zwolnienia duchownego z ciężącego na nim obowiązku zachowania tajemnicy spowiedzi [Syryjczyk 2001, 116]. Podobnie kwestia ta wygląda w polskim po-

stępowaniu karnym, gdzie uznano za niedopuszczalne składanie zeznań w charakterze świadka przez duchownego co do faktów poznanych przez niego na spowiedzi. W odniesieniu do podmiotu zobowiązanego do zachowania tajemnicy spowiedzi warto zwrócić uwagę na występującą terminologię w k.p.k. i KPK/83. Ustawodawca kanoniczny posługuje się pojęciem spowiednik, zaś ustawodawca państwowy pojęciem duchowny. Pierwsze z nich jest bardziej precyzyjne, dlatego też drugie pojęcie wymagało pewnego doprecyzowania, którego dokonało orzecznictwo. Kolejna różnica dotycząca tajemnicy spowiedzi w polskim postępowaniu karnym i w prawie kanonicznym dotyczy podmiotowego zakresu obowiązku zachowania tajemnicy. Zgodnie z kan. 983 KPK/83 obowiązek zachowania tajemnicy spowiedzi ciąży na spowiedniku (*sacramentale sigillum*). Ponadto zobowiązuje także tłumacza i inne osoby, które w jakikolwiek sposób weszły w posiadanie informacji ze spowiedzi do zachowania sekretu (*obligatione secretum*) [tamże, 112; Zubert 2001, 729]. Natomiast polski ustawodawca, jako podmiot objęty zakazem dowodowym tajemnicy spowiedzi, wymienia jedynie duchownego. Tym samym zakres obowiązywania tej tajemnicy jest węższy niż w prawie kanonicznym, co może prowadzić do obejścia jej bezwzględności charakteru, gdyż istnieje możliwość przesłuchania np. tłumacza bądź innej osoby znającej treść spowiedzi co do faktów poznanych na spowiedzi [Wielec 2012, 185].

Różnice pomiędzy k.p.k. a KPK/83 zachodzą również w przypadku szczególnych rodzajów przesłuchań. Ustawodawca kanoniczny przewiduje wyłącznie dwa szczególne rodzaje przesłuchań, tj. przesłuchanie małoletniego oraz przesłuchanie osoby o ograniczonej świadomości. Natomiast ustawodawca państwowy wymienia więcej takich szczególnych rodzajów przesłuchań przewidując: przesłuchanie świadka małoletniego w trybie art. 185a, przesłuchanie świadka małoletniego w trybie art. 185b, przesłuchanie świadka małoletniego w trybie art. 185c, przesłuchanie osoby z zaburzeniami psychicznymi, przesłuchanie świadka anonimowego i przesłuchanie świadka koronnego. Ponadto, warto zwrócić uwagę, że w prawie kanonicznym przesłuchanie świadka małoletniego poniżej 14. roku życia ma charakter wyjątkowy. Powołanie w charakterze świadka osoby, która nie ukończyła 14. roku życia wymaga wydania przez sędziego dekretu uzasadniającego taką potrzebę [Wrenn 2000, 1681]. Ustawodawca w k.p.k. nie stanowi takich ograniczeń.

Biorąc pod uwagę powyższe należy stwierdzić, że pojęcie świadka w polskim postępowaniu karnym nie jest tożsame z pojęciem świadka w prawie

kanonicznym. Pomędzy tymi instytucjami zachodzą pewne podobieństwa, ale i także wiele różnic, co przede wszystkim wynika z faktu, iż porządek prawny państwa i porządek prawny Kościoła realnie się od siebie różnią. Inny jest przedmiot regulacji prawa kanonicznego, a inny jest przedmiot prawa państwowego. Odmienne są też cele obu ustawodawców, co stanowi źródło wszystkich tych różnic [Góralski 2003, 94].

PIŚMIENNICTWO

- Czaja, Arkadiusz. 2010. *Skuteczność zeznań świadka w kanonicznym procesie spornym*. Toruń: Zakład Usług Poligraficznych. DRUK-TOR.
- Del Amo, Leon. 2011. „Świadkowie i zeznania.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 1164-182. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Garbele, Andrzej. 2010. *Dowody w sądowym procesie karnym. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Góralski, Wojciech. 2003. „Prawo kościelne a prawo państwowe.” *Studia Płockie* 31:81-97.
- Gręźlikowski, Janusz. 2010. „Stwierdzenie nieważności małżeństwa w Kościele rzymskokatolickim: teoria i praktyka.” *Symposium* 14, nr 1:75-102.
- Grzegorzczak, Tomasz. 1998. *Dowody w procesie karnym*. Warszawa: PWN.
- Grzegorzczak, Tomasz. 2015. *Kodeks postępowania karnego*. T. 1. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Grzeszczyk, Wincenty. 2014. „Komentarz do art. 187 Kodeksu postępowania karnego.” W *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. Wincenty Grzeszczyk, LEX nr 10100.
- Hanausek, Tadeusz. 2005. *Kryminalistyka. Zarys wykładu*. Kraków: Zakamycze.
- Hofmański, Piotr. 2011. „Świadkowie.” W *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, red. Piotr Hofmański, 962-1089. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Kazimierski, Piotr. 2015. „Prawa i obowiązki świadków w prawie procesowym Kościoła Katolickiego.” *Studia Teologiczne* 33:417-31.
- Kmiecik, Ryszard. 2005. *Prawo dowodowe. Zarys wykładu*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Kruszyński, Piotr. 2015. *Dowody i postępowanie dowodowe w procesie karnym. Komentarz praktyczny z orzecnictwem. Wzory pism procesowych*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Kurowski, Michał. 2016. „Komentarz do art. 187 Kodeksu postępowania karnego.” W *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, red. Dariusz Świecki, LEX nr 486376.
- Lempa, Florian. 2013. *Kanoniczna ochrona karna małoletnich przed nadużyciami seksualnymi*. Białystok: Wydawnictwo Temida 2.
- Marszał, Kazimierz, Stanisław Stachowiak, i Kazimierz Zgryzek. 2003. *Proces karny*. Katowice: Wolters Kluwer Polska.

- Miziński, Grzegorz Artur. 2016. „Adwokat – *cooperator veritatis* w procesie o orzeczenie nieważności małżeństwa.” *Prawo Kanoniczne* 59, nr 1:75-104.
- Olszewski, Radosław. 2013. *Kumulacja procesowych ról uczestników polskiego postępowania karnego*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Orkiszewska, Dorota. 2016. *Konfrontacja w postępowaniu karnym*. Lublin: Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia.
- Paprzycki, Lech Krzysztof. 2016. „Komentarz aktualizowany do art. 1-424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U.97.89.555).” LEX nr 470817.
- Pawluk, Tadeusz. 2016. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 4, *Dobra doczesne Kościoła. Sankcje w Kościele. Procesy*. Olsztyn: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Sakowicz, Andrzej. 2016. „Świadkowie.” W *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. Andrzej Sakowicz, 469-522. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Stańda, Jan. 1976. *Stanowisko świadka w polskim procesie karnym*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze.
- Stefański, Ryszard, i Stanisław Zabłocki. 2003. *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. T. 1. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Steinborn, Sławomir. 2016. „Komentarz do art. 212 Kodeksu postępowania karnego.” W *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. Sławomir Steinborn, LEX nr 493974.
- Syryjczyk, Jerzy. 2001. „Ochrona tajemnicy spowiedzi w świetle kanonicznego prawa karnego.” *Prawo Kanoniczne* 44, nr 1-2:111-24.
- Sztafrowski, Edward. 1986. *Podręcznik prawa kanonicznego*. T. 4. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Szytchmiller, Ryszard. 2009. „Przesłuchania i rewizje sądowe.” *Kieleckie Studia Teologiczne* 8:175-90.
- Waltoś, Stanisław, i Piotr Hofmański. 2013. *Proces karny. Zarys systemu*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Wielec, Marcin. 2012. *Zakaz dowodowy tajemnicy spowiedzi w postępowaniu karnym*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW.
- Wiliński, Paweł. 2003. *Świadek incognito w polskim procesie karnym*. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Witkowski, Wojciech. 2014. „Kryteria oceny dowodów w procesach o nieważność małżeństwa.” *Kościół i Prawo* 3 (16), nr 1:87-107.
- Woestman, William. 2000. *Ecclesiastical Sanctions and the Penal Process. A commentary on the Code of Canon Law*. Ottawa: Saint Paul University.
- Wojtasik, Janusz. 2003. „Konfrontacja jako metoda przesłuchania.” *Prokuratura i Prawo* 3:42-46.
- Wrenn, Lawrence. 2000. „Proofs.” In *New Commentary on the Code of Canon Law*, ed. John P. Beal, James A. Coriden, and Thomas J. Green, 1668-698. New York -Mahwah: Paulist Press.
- Zubert, Bronisław W. 2001. „Sacramentale sigillum inviolabile est.” W *Divina et Humana. Księga jubileuszowa w 65. rocznicę urodzin Księdza Profesora Henryka Misztala*, red. Antoni Dębiński, Wiesław Bar, i Piotr Stanisław, 723-41. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Żylińska, Justyna. 2013. „Przesłanki konfrontacji.” *Prokuratura i Prawo* 2:154-68.

Pojęcie świadka w kanonicznym i polskim postępowaniu karnym

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest wykazanie podobieństw i różnic, jakie zachodzą w definiowaniu świadka w kanonicznym postępowaniu karnym, jak i w polskim postępowaniu karnym. Dowód z zeznań świadka jest jednym z najczęściej wykorzystywanych dowodów i tym samym stanowi jedno z najistotniejszych źródeł dowodowych w tych porządkach. Pojęcie świadka, jego prawa i obowiązki oraz poszczególne kategorie świadków w polskim postępowaniu karnym i w prawie kanonicznym nie są tożsame. Ponadto, Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. nie przewiduje szczególnych form przesłuchania, takich jak okazanie czy przesłuchanie przy okazji oględzin lub eksperymentu, jak to ma miejsce w *Kodeksie postępowania karnego*.

Słowa kluczowe: świadek; konfrontacja; okazanie; przesłuchanie

**The Definition of Witness in Canonical Criminal Procedure
and Polish Criminal Procedure**

Summary

The aim of this article was to show both similarities and differences in defining a witness in canonical criminal proceedings as well as in Polish criminal procedure. The witness's testimony is one of the most frequently used types of evidence in both kinds of proceedings. It is also one of the most important sources of evidence in these legal orders. The concept of witness, his rights and obligations and individual categories of witnesses in Polish criminal proceedings and under canon law are not identical. Moreover, the 1983 Code of Canon Law does not provide for specific forms of interrogation, such as: identity parade or interrogation during an inspection or experiment, as is the case in the *Polish Code of Criminal Procedure*.

Key words: witness; confrontation; line-up; identity parade, questioning

Information about Author: NATALIA GROCHOWSKA, J.C.L. – Ph.D. student, Department of Canon Criminal Law, Faculty of Canon Law at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw; ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Poland; e-mail: natkajanicka@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3106-0335>